

ТРИМОРИЕ – ИНСТРУМЕНТ НА ПОЛИТИКАТА НА ПОЛША ВЪВ ВРЪЗКА С ВОЙНАТА В УКРАИНА

Д-р Емил Люцканов, почетен професор на УниБИТ

Светът, намиращ се в началото на третото десетилетие на ХХІ век, и глобалното разделение и противопоставяне потвърждават неговата същност (на света) на развитие като пространствено-времеви континуум. Геополитическото противостоене след периода на двуполусния свят продължава и е свързано с естествения процес на развитие на обществата, при това в съответствие с основните философски закони. Характеристиката за периода на Студената война, дадена от Хънтингтън [1], недвусмислено потвърждава единството и борбата на противоположностите в лицето на двете системи (социализъм и западна демокрация), като фактор, от една страна, за поддържане на глобалния баланс, а от друга – създаване на условия за промени в страните от „третия свят... предимно бедни, отличаващи се с политическа нестабилност и постигнали наскоро своята независимост страни, претендиращи за политическа необвързаност“.

В последващия Студената война период възникналият еднополярен свят, създавайки условия за безпроблемно разпространяване на глобализационните тенденции, очевидно създава условия за negliжиране и лишаване на обществото от естествения компенсационен механизъм за развитие в лицето на философските (природните) закони, и то основният от тях – единство и борба на противоположностите, в резултат на който именно количествените натрупвания се очаква да доведат до качествени изменения, т.е развитие. Незнанието или незачитането на тези закони не означава, че глобалната социално-обществена система не им се подчинява, напротив – в самата система се пораждат сили, които възстановяват действието на тези закони. За такова проявление/пробуждане на еднополярния свят може да се счита Мюнхенската конференция за сигурност (2007), с посланието за края на еднополярния свят: „Предлаганият след „Студената война“ еднополярен свят също не се състоя (...), както и да се украсява този термин, той в крайна степен на практика означава само едно: един център на власт, един център на сила, един център за вземане на решение“ [2].

Времето след първите две десетилетия на XXI век може да бъде охарактеризирано като активизация на противоречията вътре в глобализирания свят и стремеж за изграждане на новата му архитектура. Формирацията се нов световен ред все още се намира във фаза на формиране на своята визия, която е в конкурентното противопоставяне на „дуполярен свят“, като един от полюсите е с мрежови центрове“, а другият полюс – добре познатият, монолитен засега, под хегемонията на САЩ.

Процесът на формиране на новата визия за бъдещото развитие е катализатор за произтичащите конфликти, при това именно сблъсъкът в Европа, и то текущият военен конфликт между Русия и Украйна с висока вероятност ще определи бъдещата визия за световния ред. Ако през 2007 г. на Мюнхенската конференция по сигурност се прокламира невъзможността и несъстоятелността на еднополярния свят като възможност за развитие, то сега, в началото на третото десетилетие на новият век, самата администрация на САЩ, чрез Президента Байдън, разглежда тяхното, на САЩ, място в бъдещия нов свят: „И сега е време, когато нещата се променят. Ние вървим (...), там ще има нов световен ред и ние трябва да го ръководим. И ние трябва да обединим останалия свободен свят, правейки това“ [3]. В своите бележки американският президент обяснява и механизмите за реализация на поставената цел (ръководство на бъдещия световен ред) в контекста на военния конфликт в Европа: „представихме единен фронт в НАТО и в Тихия океан. Quad е – с възможно изключение на Индия, която е донякъде нестабилна по отношение на това. Но Япония беше изключително силна, както и Австралия, по отношение на справянето с агресията на Путин“ [4].

С оглед на изложеното по-горе ще разгледаме и ролята на Република Полша като идеолог на проекта „Триморие“, чрез който биха могли да бъдат реализирани факторите, чрез които тя да стане водеща сила в Европа. Според Дж. Фридман [5] два са възможните фактори за развитие на такава възможност:

- упадъкът на Германия в резултат на изгубената динамика на развитие „през последните две столетия“, а в резултат на бъдещ драматичен спад на населението ще бъде подкопана нейната икономическа мощ;
- независимо от въздействието на Русия върху Полша, „германците няма да са склонни да водят трета световна война“.

Следвайки логиката на системните организации, в които се намираме/членуваме в Европа (ЕС и НАТО), в процеса на глобално противопоставяне ние сме взаимно свързани, взаимно зависими и *относително* самостоятелни във всички области на нашето развитие, особено в областта на външнополитическата ни дейност, което се потвърждава, разглеждайки структурата (страните членки) на други две инициативи/системи:

- „Букурещ 9“ („В9“, Румъния, България, Чешка република, Естония, Унгария, Латвия, Литва, Полша и Словакия), определящи се като „източния фланг на НАТО“ [6] и особено засегнати от историята, преживявайки трагедията на тоталитарните режими, от което следва изводът, че това е обединяващ фактор като военна съставляваща на Алианса.
- „Триморие“ (Полша, Латвия, Литва, Естония, Унгария, Румъния, България, Чехия, Словакия, Словения, Хърватия, Австрия), определена от

Министъра на външните работи на Полша, тази инициатива е определена като „дар/благословия“ за ЕС [7] и Полша е **инициатор на този политико-икономически съюз**.

Гореизложеното по отношение на двете инициативи потвърждава системността на нашето развитие. И двете инициативи са изградени като интегрална част от организациите, в които членуваме: военна – НАТО, и икономическа с формираща се политика за сигурност и отбрана – ЕС. Едновременно с това двете инициативи следват логиката на изграждане на НАТО и ЕС след края на Студената война: най-напред се изгражда военната съставляваща (членство в НАТО), в случая „В9“, а след това – икономическата съставляваща (членство в ЕС) – „Триморие“.

Единството и неделимостта на целите на двете инициативи от целите на Северноатлантическия военен съюз намират във висока степен потвърждение в идейната и финансова подкрепа от САЩ. От своя страна Дж. Фридман счита, че по гореизложените причини „... зад гърба на Полша ще застанат САЩ, които ще й предоставят масирана икономическа и техническа подкрепа... В коалицията на държавите, които ще се опълчат на руснаците, водеща сила ще бъде Полша [8].

След началото на специалната „военна операция“ [9] на Русия [10] срещу Украйна на 24.2.2022 г. военният конфликт между Русия и Украйна става фокус в реализиране на цели в глобален мащаб. Като локален военен конфликт той има дългосрочен разрушителен политически и икономически ефект не само за страните в конфликта, за Европа като субект, но и за целия свят.

Още в самото начало Полският Сейм приема резолюция (без гласуване), осъждаща Руската специална операция, а впоследствие активно се реализира и изграденото вече системно единство, разглеждано по-горе. Така например президентите на Полша, Литва, Латвия и Естония демонстрират в Киев солидарността на страните от „Източния фланг“ на НАТО, като според Президента на Литва [11] „Войната за бъдещето на Европа става тук“ и отправя призив за по-тежки санкции, в това число руските доставки на нефт, газ всички банки на страната. Това е повторение на изявлението на полския Президент Анджей Дуда [12] по време на работна среща на правителството с полските военни началници за обсъждане на събитията в Украйна, че санкциите на Запада срещу Русия са недостатъчни: „Тези санкции, които беше решено да бъдат приети против Русия, са достатъчно тежки, но са недостатъчни. Това са целеви/точкови санкции, които едва ли ще станат заплаха за Вл. Путин. Затова ние ще се борим за това те да бъдат по-тежки“.

Разбира се, от гледна точка на историята всяка страна има своите болезнени спомени и страхове, тук на преден план е демонстрирано „мнение“ на страните от „Източния фланг“ на НАТО, понятие, което вече е формализирано икономически и военно, както бе описано по-горе, като по този начин се счита, че останалите държави са организационно „задължени“ да го подкрепят?!

От гледна точка на различни мнения за изграждане на системата за сигурност в Европа и отношението към Русия военният конфликт с Украйна естествено предизвиква вниманието не само на съпределните страни, но и на световната общност в лицето на ООН. Показателен е фактът, че в своите анализи Дж. Фридман сполучливо е прогнозировал не само че Русия е бъдещият противник, но и че Полша ще е водеща коалицията срещу нея?!

В стремежите си за водеща роля в това противопоставяне, в процеса на дискусии за оказване военнотехническа и икономическа помощ, Полша първа заявява [13], че държавата е готова да предостави „незабавно и безплатно“ всички свои самолети МиГ-29 в американската военновъздушна база „Раймщайн“ в Германия, след което те да бъдат предоставени на Украйна. В същото време „изисква от Съединените щати да ѝ предоставят употребявани самолети със съответните оперативни възможности. Полша е готова незабавно да установи условията за закупуване на самолетите“. Струва си да бъде обърнато внимание на факта, че в своето изявление полското правителство „призова „другите съюзници от НАТО – собственици на самолети МиГ-29 – да действат в същия дух“.

Часове по-късно Пентагонът отхвърля предложението на Полша по отношение прехвърлянето на МиГ-29 на САЩ [14], като „неиздържано“, с уточнение, че не е консултирано със САЩ и че „ще продължат да се консултират с Полша и другите членове на Алианса по този въпрос, както и трудните логистични предизвикателства, които произлизат, но не вярват, че предложението на Полша е издържано“. Рискът от това предложение, определено дипломатически като „неиздържано“, е възможността за възникване на непосредствен конфликт между Русия и НАТО, при което САЩ ще бъдат директно въввлечени.

Независимо от призива на Полша, търсеца утвърждаване на водещата политическа позиция в съществуващия конфликт, очевидно, след като САЩ не застават зад нея, липсва инициатива и в останалите страни, имащи възможности за този тип помощ. В своето изявление Министърът на отбраната на България г-н Заков казва: „Въпросът за предоставяне на самолети МиГ-29 на Украйна не стои на дневен ред, тъй като това е оборудване, което ни е необходимо“ [15].

Относно въпросите, свързани с логистиката на утвърдените от САЩ и държавите – членки на НАТО, военнотехническа помощ за Украйна в настоящия конфликт, независимо от възможностите на съпределните страни от „Триморие“ (Фигура 1), основните комуникации за доставка и усилване на военнотехническо оборудване в страните от „В9“ са транспортната и енергийната структура, която стои в основата на планираните икономически цели на „Триморие“, и това се потвърждава от предислокацията на силите на НАТО в разглеждания период, в това число и от Гърция, която към момента не е част от инициативата. Но очевидно на нашата страна е възложена задачата да бъде привлечена Гърция, особено сега, когато в Александруполис се изгражда американска военна база, като според гръцките власти „пристанище Александруполис е „естествена входна точка за войските на САЩ и НАТО в региона на Източна Европа“ [16]. По този повод по време на срещата в България Президентът Радев заявява, че „България ще работи за привличането и на Гърция в инициативата, както и за създаването на мрежа от образователни и иновативни центрове“ [16].

Фигура 1. Страни – членки на „Триморие“

В момента очакваното от Полша единство и водещата ѝ роля в политическите виждания и тяхната практическа реализация очевидно не се материализира, защото Унгария не участва в логистиката за предоставяне на военнотехническата помощ на Украйна, а в крайните санкции срещу Русия, предвиждащи прекратяване доставките на нефт и газ, Унгария и Словакия се предвижда да бъдат изключени, като България също е заявила да бъде в тази група.

От гореизложеното могат да бъдат направени следните изводи:

Първо, очевидно военният конфликт между Русия и Украйна има своя генезис и той далеч не е само в една от двете страни, а е резултат от геополитическите промени, които съпровождат неприемането на еднополюсния свят и неясната структура на функциониране на бъдещият „нов ред“.

Второ, развитието на военния конфликт потвърждава факта, че изгражданите организационни военни и икономически структури (системи) в Европа са част от изграждане на възможности за активно противодействие на привържениците на многополюсния свят: в Европа – Русия, а в Азия – Китай.

В този контекст страните от обявената за икономическа инициатива „Триморие“, създадена като подсистема на ЕС и НАТО, в настоящия военен конфликт се проявяват като действащ инструмент на Алианса, предоставящ територията като театър за маневриране и за реализиране на синергично въздействия/противостояние на Русия, като едновременно с това делегитимират непосредственото му участие. Така звучи и изявлението на Президента на САЩ: „... представихме единен фронт в НАТО и в Тихия океан...“.

Трето, независимо от споделените ценности при създаване на ЕС, „Триморие“ – част от държавите членки на практика защитават националните си интереси, които са били причина да се присъединят към дадената система. По такъв начин се минимизират възможностите на държави като Прибалтийските републики

лики, Полша да решат исторически формирали се проблеми за сметка на сигурността на своите съюзници.

И четвърто, но не по важност – какви позиции отстоява нашата страна и доколко те дават възможност за реализиране на националните интереси.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] **Хънтингтън**, С. „Сблъсъкът на цивилизациите и преобразуването на световния ред“. София: Обсидиан, 2002, с. 22.
- [2] Выступление и дискуссия на Мюнхенской конференции по вопросам политики безопасности <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/24034> 13:41, 13.5.2021.
- [3] Remarks by President Biden Before Business Roundtable’s CEO Quarterly Meeting MARCH 21, 2022•SPEECHES AND REMARKS, Business Roundtable Office Washington, D.C.
- [4] както [3].
- [5] **Фридман**, Дж. Светът следващите сто години. София: HCM Медиа, 2009, с. 188.
- [6] The eastern flank of NATO is the first line of the Alliance. <https://www.gov.pl/web/national-defence/the-eastern-flank-of-nato-is-the-first-line-of-the-alliance> 12:00, 14.5.2021.
- [7] Three seas initiative is a boon for the European union. <https://trimarium.pl/en/three-seas-initiative-is-a-boon-for-the-european-union/> 12:28, 10.5.2021
- [8] както [5].
- [9] Доктрина на Въоръжените сили на Република България. Издание (А), ноември 2017 г. 6.2. Операции, т.т. 128 – 134. София: МО, 2017 с. 24.
- [10] Специална военна операция по защита на Донбас <https://regnum.ru/news/polit/3517538.html> 11:16 , 8.5.2022.
- [11] „We know this history“ <https://www.euronews.com/2022/04/14/we-know-this-history-polish-and-baltic-leaders-reiterate-support-for-ukraine-during-kyiv-v> 12:02 8.5.2022
- [12] Глава Полши счита, че введените санкции ЕС против России „недостаточны“ <https://regnum.ru/news/polit/3517838.html> 13:39, 8.5.2022.
- [13] Poland says it’s ready to deploy all their MiG-29 fighter jets to US air base in Germany https://edition.cnn.com/europe/live-news/ukraine-russia-putin-news-03-08-22/h_474a0efa73fe2a78b6d6fc125d60544f 14:13, 8.5.2022.
- [14] Pentagon says Polish proposal to transfer jets to US to give to Ukraine isn’t ,tenable‘ <https://edition.cnn.com/2022/03/08/politics/poland-jets-ukraine-russia/index.html> 14:34, 2022.
- [15] Въпросът за предоставяне на самолети Миг-29 на Украйна не е на дневен ред. <https://www.investor.bg/ikonomika-i-politika/332/a/zakov-vyprosyt-za-predostaviane-na-samoleti-mig-29-na-ukraina-ne-e-na-dneven-red-347661/> 15:10, 8.5.2022.
- [16] Базата в Александрополис става все по-важна за НАТО копирано от: <https://debati.bg/bazata-v-aleksandrupolis-stava-vse-po-vazhna-za-nato/> 16:21, 8.5.2022.

[17] Как премина първият ден от срещата на върха на „Три морета“ в София. <https://bntnews.bg/news/kak-premina-parviyat-den-ot-sreshtata-na-varha-na-tri-moreta-v-sofiya-obzor-1161762news.html> 16:16, 8.5.2022.

*д-р Емил Иванов Люцканов, почетен професор на УниБИТ
Университет по библиотекознание и информационни технологии,
гр. София, Република България
e.lyutskanov@unibit.bg*

*Dr. Honorary Professor of UniBIT Emil Ivanov Lyutskanov,
University of Library Science and Information Technology,
Sofia, Republik of Bulgaria
e.lyutskanov@unibit.bg*

ТРИМОРИЕ – ИНСТРУМЕНТ НА ПОЛИТИКАТА НА ПОЛША ВЪВ ВРЪЗКА С ВОЙНАТА В УКРАИНА

д-р Емил Люцканов, почетен професор на УниБИТ

Резюме: Създаването и официализирането на проекта „Триморие“ чрез детайлизиране на неговото значение за развитието на инфраструктурата и икономиката на страните партньори намира своето проявление в процесите на глобална трансформация. В този доклад обект на изследването продължава да е трансформационният процес в европейското пространство в контекста на военните действия между Русия и Украйна в резултат на военната операция от страна на Руската федерация. Важен момент в развиващата се ситуация в политиката на Република Полша е стремежът да пресъздаде и използва взаимните връзки между страните, заложен в изградените съюзни системи, в това число и проекта „Триморие“ (Trimarium). Това, от една страна, би и позволило да реализира своята основна цел – утвърждаване като страна лидер в този проект. От друга страна, при формиращата се нова геополитическата реалност – да се дефинира и като основен фактор в Европа.

Ключови думи: военни действия, военна операция, трансформация, Триморие, геополитика, адаптация.

TRIMARIUM – AN INSTRUMENT OF POLISH POLICY IN CONNECTION WITH THE WAR IN UKRAINE

Dr. Honorary Professor of UniBIT Emil Ivanov Lyutskanov

Summary The creation and formalization of the Trimorie project by detailing its importance for the development of the infrastructure and the economy of the countries finds its manifestation in the processes of global transformation. In this report, the object of study continues to be the transformation process in the European space, in the context of the military actions between Russia and Ukraine as a result of the military operation by the Russian Federation.

An important moment in the developing situation in the policy of the Republic of Poland is the desire to recreate and use the mutual relations between the countries, embedded in the established allied systems, including the project „Trimarium“. On the one hand, this would allow it to realize its main goal – to establish itself as a leader in this project. On the other hand, in the emerging new geopolitical reality – to be defined as a major factor in Europe.

Keywords: military actions, military operation, transformation, trimoria, geopolitics, adaptation.